РИЈЕЧ УРЕДНИКА

Поштовани читаоци и аутори, драге колегинице и колеге,

Редакција *СИНЕЗЕ, часописа за хуманистичке и друштвене науке*, чији је издавач Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци, почиње с новом праксом – објављивањем посебног тематског броја једном годишње.

У вријеме осмишљавања првих планова, када су разматране различите концепције будућег дјеловања, издавање једног ванредног тематског броја часописа, било је идеја чије остварење смо поставили као будући циљ. Ванредни тематски бројеви омогућавају часописима да актуелне друштвене теме правовремено научно испрате, пригодно обиљеже важне годишњице, по потреби представе реферате са научних скупова, а да притом имају редовне активности. Пошто смо претходних година, уз инсистирање на константном подизању нивоа квалитета радова које прихватамо за објављивање, категорисали и индексирали *Синезу,* која сада има стабилан ритам од два редовна годишња броја, могли смо да се посветимо овом сегменту издавачке продукције.

Стицајем околности наше активности поклопиле су се с приближавањем једног важног јубилеја – 110. годишњице од почетка Балканских ратова. Истраживање ове теме у прошлом вијеку имало је неколико различитих фаза. Пошто није било потребне историјске дистанце, на самом почетку је велики број радова био ненаучног карактера. Емотивни приступ донио је свједочанства учесника као корисне секундарне изворе. Такође су написане и студије неједнаког квалитета које су третирале политичке и дипломатске теме. Рано су објављене студије о војним темама које су постепено преузеле примат. Наиме, након слома Краљевине Југославије, у првим деценијама социјалистичке Југославије из идеолошких разлога теме истраживања биле су, уз неколико изузетака, сведене само на токове војних операција. О њима су, не увијек квалитетно, а још мање занимљиво, писали истраживачи војне историје с официрским чином. Јубилеј педесет година од почетка Балкан-

ских ратова није обиљежен у тадашњој војноисторијској периодици, иако је те 1962. године изашло чак шест бројева часописа *Војноисторијски гласник*. Одређена промјена друштвене климе у наредним деценијама довела је до тога да је поводом 75. годишњице организован округли сто**,** а нешто касније и штампан зборник под насловом *Први балкански рат: округли сто поводом 75. годишњице 1912–1987, зборник реферата*, уредник Владимир Стојанчевић, Београд 1991. Обиљежавање деведесете годишњице било је праћено зборником са нешто већим бројем ауторских прилога (*Први балкански рат 1912. године и крај Османског царства на Балкану*, зборник радова, уредник Владимир Стојанчевић, Београд 2007). Јубиларних 100 година обиљежено је читавим низом активности различитих научних и образовних институција у Србији (*Први балкански рат 1912/13: историјски процеси и проблеми у свјетлости стогодишњег искуства*, међународни научни скуп, Београд: САНУ, Матица српска, АНУРС, 18–19. октобар 2012; *Балкан и балкански ратови сто година касније*, међународна научна конференција, Београд: Институт за савремену историју, Факултет безбедности, Меиђи универзитет Токио, 9–10. септембар 2011; *Први Балкански рат 1912/1913: друштвени и цивилизацијски смисао*, међународна научна конференција, Врање: Филозофски факултет Ниш, СПЦ Епархија врањска, Учитељски факултет Врање, 1–2. јун 2012; *Балкански ратови 1912/1913: Нова виђења и тумачења*, међународна конференција, Београд: Институт за стратегијска истраживања, Историјски институт, 24–25. октобар 2012). Саопштени научни резултати су значајно увећали библиографију српске историографије о Балканским ратовима**,** која, по скорашњим истраживањима, износи око 500 наслова.

За разлику од претходног јубилеја, овај ће бити обиљежен много скромније. Крајем 2022. године биће одржан научни скуп у манастиру Прохор Пчински у организацији Центра за научна истраживања Универзитета у Нишу. Редакција *Синезе* проценила је да треба, у складу са нашим могућностима, учествовати у обиљежавању 110. годишњице.

Овај број садржи седам радова, од којих су два коауторска. Четири аутора су са Филозофског факултета у Бањој Луци. Један аутор је са *Словенског института* у Москви. Два аутора долазе из Београда, са *Историјског института* и *Балканолошког института Српске академије наука и умјетности*. Један је са *Париског института за истраживање мира***,** а посљедњи са *Института за социологију и антропологију Универзитета у Лилу*. Чињеница да је већина аутора одбранила своје докторске тезе у посљедњих неколико година, или су још докторанди, показује да нове генерације научника имају шта да додају великом мозаику истраживања ове занимљиве историјске проблематике. Тематски оквири објављених радова крећу се од пропитивања руске перцепције балканских ратова као словенских, преко питања интерпретације тада почињених злочина, писања оновремених по-

крајинских владиних листова, истраживања Југословенске револуционарне омладине, анализе бечке сатиричне штампе до шпанске перцепције балканских ратова и односа знања о тим ратовима на потоњу политичку праксу у југоисточној Европи. Радови су прошли процес рецензирања по устаљеном принципу двоструких „слијепих" рецензија, као и анализу оригиналности садржаја преко софтвера за контролу плагијата којег омогућава Универзитет у Бањој Луци.

Часопис отвара чланак Биљане Стојић која истражује питање ратних злочина и каква је њихова савремена интерпретација. Затим слиједи рад ауторског двојца Боривоја Милошевића и Сандре Лукић о томе како су балкански ратови утицали на револуционарно расположену омладину у Босни и Херцеговини. Никита Гусев анализирао је словенску симболику у руској штампи током балканских ратова. Стојанка Лужија представља стереотипно типизирање Балкана у дјелима бечких карикатуриста. Константин Драгаш написао је текст о одјецима балканских ратних дешавања у штампи Шпаније. Радован Субић приказао је како је званични покрајински лист писао о балканским ратовима. Темат затвара превод рада француског ауторског двојца Енике Абази и Алберта Доје *Прошлост у садашњости: вријеме и наратив о балканским ратовима у медијској индустрији и међународној политици*. Први пут је објављен 2017. године *у Third World Quarterly, 38*(4), 1012-1042. Овдје га објављујемо у рубрици *Преводи,* у којој убудуће планирамо да представимо занимљиве рецентне радове из разних научних области. Српски превод урадио је технички уредник Мирослав Галић.

Уредништво користи прилику да предложи да сљедећи тематски број *Синезе* буде посвећен другим научним областима које се проучавају на Филозофском факултету у Бањој Луци. Позивамо наше колеге да предложе одговарајуће теме. Такође је могуће да тај будући темат уређује гостујуће уредништво, што је у складу с уредничком визијом даљег развоја нашег часописа.

Главни и одговорни уредник
Проф. др Борис Бабић